

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo rodiklių suvestinėje-ataskaitoje pateikiami apibendrinti 2024 metais visose Lietuvos savivaldybėse atlikto trečiojo mokyklinio amžiaus 5, 7 ir 9 (pirmų gimnazijos) klasių mokinių gyvenimo tyrimo rezultatai.

Tyrimas atliktas vykdant Sveikatos apsaugos ministro įsakymą (2003 m. rugpjūčio 11 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“) nurodantį periodiškai savivaldybėse atlikti gyvenimo tyrimus bei Higienos instituto (toliau – HI) parengta gyvenimo tyrimų organizavimo ir vykdymo metodika (Metodinės rekomendacijos „Gyvenimo tyrimų organizavimas ir vykdymas savivaldybėse“). Anketinei apklausai naudotas su Sveikatos apsaugos ministerija suderintas standartizuotas klausimynas.

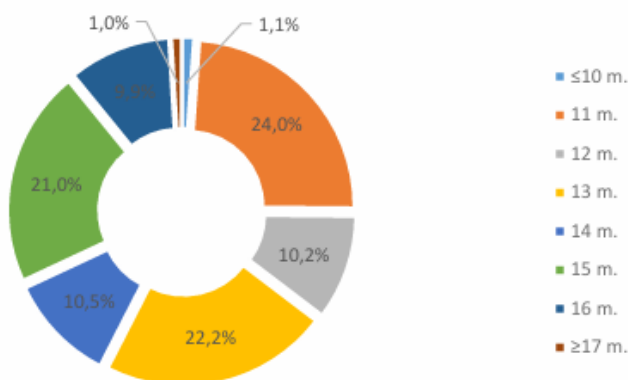
Suvestinėje-ataskaitoje pateikiami bendri duomenys apie respondentų skaičių savivaldybėse, jų sociodemografinės charakteristikos ir 32 gyvenimo rodikliai, esantys aukščiau minėtu įsakymu patvirtintame vaikų gyvenimo stebėsenos rodiklių sąraše.

Rodikliai, kurių reikšmės pateikiamos kiekvienai savivaldybei, suskirstyti į tris grupes:

- laimingumas, sveikatos ir išvaizdos vertinimas;
- sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas, pasyvus laisvalaikis ir mitybos įpročiai, burnos higiena);
- rizikingas elgesys (tabako, elektroninių cigarečių rūkymas, alkoholio, narkotinių medžiagų vartojimas, patyčios ir saugumas kelyje, namuose bei mokykloje).

2024 m. mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo tyrimo duomenų bazę sudarė 34 873 respondentų užpildytos anketos, kurių duomenis iki 2024 m. liepos 1 d. į HI Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinę sistemą perdavė apklausas vykdančios savivaldybės aptarnaujantys visuomenės sveikatos biurai.

Sociodemografinės respondentų charakteristikos

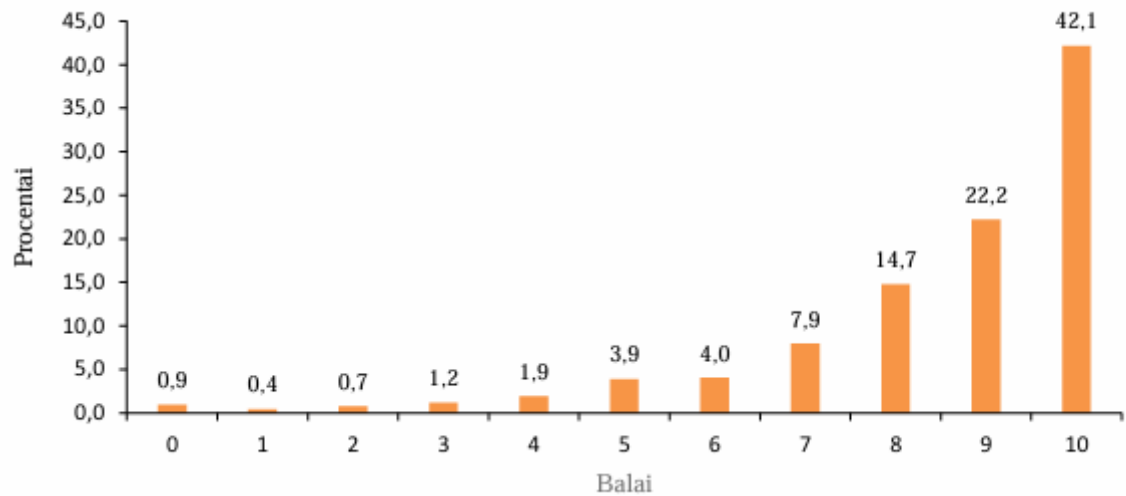

1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių (proc.), (visos Lietuvos).

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Sociodemografinės respondentų charakteristikos	Dalis (proc.)
Lytis	
Berniukas	49,2
Mergaitė	50,8
Klasė	
5	35,2
7	33,0
9	31,8
Gyvenamoji vieta	
Kaimas	44,7
Miestas	55,3

Sociodemografinės respondentų charakteristikos	Dalis (proc.)
Šeimos padėtis	
Gyvena su abiem tėvais (globėjais)	75,3
Gyvena su vienu iš tėvų (globėju)	22,4
Kita	2,3
Tėvų (globėjų) užimtumas	
Abu turi darbą	77,5
Vienas turi	18,9
Abu neturi	1,7
Nežino, ar turi	1,9

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pasitenkinimą santykiiais šeimoje (0 – visai nepatenkintas, 10 – labai patenkintas), (visos Lietuvos).

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Palyginimas su Lietuvos (savivaldybių išvestinis vidurkis) ir Šakių (skaičiuojamas 3 klasių (5-os, 7-os, 9-os) vidurkis).

Lyginant su 2020 m. tyrimu duomenys vertinami:

- ↓ Pablogėjo;
- ↑ Pagerėjo;
- Nepakito.

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės rodiklio reikšmė 2020 m.	Savivaldybės rodiklio reikšmė 2024 m.	Lietuvos rodiklio reikšmė	Santykis Savivaldybė/Lietuva
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi pakankamai	77,0	↓ 63,3	65,4	0,97

laimingi ar labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą dalis proc.				
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie savo sveikatą vertina kaip gerą ar labai gerą, dalis (proc.)	78,8	 70,7	71,7	0,99
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie yra patenkinti savo išvaizda, dalis (proc.)	45,9	 29,0	32,0	0,91
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie 5 ir daugiau dienų mankštinasi ar sportuoja bent 60 minučių (skaičiuojant kartu su fizinio ugdymo pamokomis), dalis (proc.)	38,3	 34,2	39,6	0,86
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kasdien, ne pamokų metu, mankštinasi ar sportuoja bent 60 minučių, dalis (proc.)	13,9	 12,2	14,0	0,87
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie vidutiniškai 4 ir daugiau valandų per dieną praleidžia prie ekranų (televizoriaus, kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono), dalis (proc.)	23,5	 30,9	28,2	1,09
Mokyklinio amžiaus vaikų, kasdien valgančių pusryčius, dalis (proc.)	39,3	 34,0	39,1	0,87
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių), dalis (proc.)	38,5	 30,9	33,5	0,92
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), dalis (proc.)	31,3	 30,1	32,7	0,92
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis (proc.)	20,6	 16,9	18,5	0,91
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis (proc.)	17,4	 3,6	5,5	0,65
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kartą per savaitę geria energinius gėrimus, dalis (proc.)	23,6	 75,0	49,1	1,53
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie papildomai nededa	30,9	 36,1	30,8	1,17

druskos į paruoštą maistą, dalis (proc.)				
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie valosi dantis šepetėliu ir pasta dažniau nei kartą per dieną, dalis (proc.)	55,1	 55,1	60,6	0,91
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)	11,6	 8,1	7,5	1,08
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)	16,5	 15,0	13,6	1,10
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	16,5	 24,2	15,8	1,53
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	21,9	 11,1	13,6	0,82
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	13,0	 9,3	11,6	0,80
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	22,9	 26,9	26,9	1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kanapes („žolę“, marihuaną, hašišą), dalis (proc.)	5,1	 3,2	4,3	0,74
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kitus narkotikus nei kanapes, dalis (proc.)	3,9	 2,5	3,1	0,81
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada tamsiu paros metu būdami lauke nešioja atšvaitus, dalis (proc.)	29,5	 18,5	17,0	1,08

Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis (proc.)	79,7	 77,5	76,8	1,01
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada dėvi šalną važiuodami dviračiu, dalis (proc.)	10,5	 7,3	11,4	0,64
Mokyklinio amžiaus vaikų, iš kurių tyčiojosi kiti mokiniai per paskutinius 2 mėnesius, dalis (proc.)	36,4	 50,5	45,1	1,12
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie patys tyčiojosi iš kitų mokinių per paskutinius 2 mėnesius, dalis (proc.)	29,4	 38,6	32,6	1,18
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)	11,6	 14,1	13,4	1,05
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)	15,6	 26,4	24,2	1,09
Mokyklinio amžiaus vaikų, kuriuos per paskutinius 2 mėnesius mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai, dalis (proc.)	8,0	 7,9	10,0	0,79
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs namų aplinkoje, dalis (proc.)	94,6	 95,1	93,6	1,02
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs mokyklos aplinkoje, dalis (proc.)	82,8	 75,9	73,5	1,03

Apibendrinimas

Mokinių gyvenimo tyrimo 2024 m. dalyvavo 632 Šakių rajono moksleivių. Vertinant 3 klasių vidurkio bei bendrą Lietuvos, kuris apjungė visas Lietuvos savivaldybes, rodiklį galima teigti, kad dauguma rodiklių nesiskyrė visose trijose grupėse, kurios yra:

- Laimingumas, sveikatos ir išvaizdos vertinimas;
- Sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas, mityba);
- Rizikingas elgesys.

Vertinant pačio rajono rodiklius galima teigti, kad moksleiviai palankiai vertino tiek dabartinį savo gyvenimą, tiek sveikatos būklę. Tačiau verta paminėti, kad moksleiviai nėra patenkinti savo išvaizda, taip pat stebima, kad savo išvaizdos vertinimas kinta su amžiumi ir jis prastesnis vyresnėse klasėse.

Vertinant fizinį aktyvumą stebima, kad moksleiviai nėra fiziškai aktyvūs, ypač nesidomi fizine veikla po pamokų, fizine veikla ne pamokų kasdien bent 60 min. užsiima 12,2 proc. moksleivių. Taip pat net 41,7 proc. devintų klasių moksleivių nurodė, kad jie kasdien 4 ir daugiau valandų praleidžia prie ekranų (televizorius, planšetė, kompiuteris, išmanusis telefonas).

Mitybos įpročius taip pat galima vertinti neigimai, nes pusryčius valgo vos daugiau nei trečdalis moksleivių – 34 proc. Visuomenės sveikatos specialistų, dirbančių rajono ugdymo įstaigose, teigimu, dažniausiai pilvo ir galvos skausmais besiskundžiantys ugdytiniai nurodo, kad nevalgo pusryčių ir net neišgeria šiltos arbatos prieš išeidami iš namų. 40,9 proc. moksleivių kasdien valgo vaisius, 30,1 proc. daržoves, 16,9 proc. moksleivių nurodė, kad jie kasdien valgo saldumynus.

Bent kartą per dieną gazuotus saldžiuosius gėrimus vartoja 3,6 proc. rajono moksleivių, žinoma, daugiau šiuos gėrimus vartojo vyresnio amžiaus moksleiviai.

Lyginat su 2020 m. stipriai keitėsi procentas mokinių, kurie bent kartą per savaitę geria energetinius gėrimus. 2020 m. rodiklis – 23,6, o 2024 m. šis rodiklis siekia – 75,0 proc. Šis rodiklis taip pat lenkia bendrą Lietuvos (49,1 proc.) rodiklį 1,53 karto.

Nuo 30,9 proc. 2020 m. iki 36,1 proc. 2024 m. pagėrėjo rodiklis nurodantis, kiek proc. mokinių nededa druskos į paruoštą maistą.

Vertinant burnos higieną rodiklis nepakito (55,1 proc.) rajono moksleivių valosi dantis dantų šepetėliu ir pasta dažniau nei kartą per dieną.

Tabako gaminiai yra ypač paplitę devintokų tarpe ir rūkalus per paskutines 30 dienų rūkė 17,0 proc., o elektronines cigaretes net 43,7 proc. Rūkalai nėra žymiai paplitę tarp penktokų ir septintokų, bet ir jie prisipažino, kad šiuos gaminius yra išbandę. Per paskutines 30 elektronines cigaretes ar panašius elektroninius įrenginius naudojo 22,2 proc. septintokų ir 7,8 proc. penktokų. Vertinant rodiklį elektroninių cigarečių ar panašių elektroninių įrenginių rūkymą per paskutines 30 d. pastebima, kad rodiklis 1,53 karto didesnis už Lietuvos rodiklį (15,8 proc.).

Vertinant alkoholinių gėrimų vartojimą rajono moksleivių tarpe ženkliai išsiskyrė devintokai, kurių per paskutines 30 dienų alkoholinius gėrimus vartojo – 18,4 proc., o per paskutinius 12 mėnesių – 46,1 proc.

Vertinant narkotinių medžiagų vartojimą 2020 m. ir 2024 m. pastebimas mažesni rodikliai. Bent kartą savo gyvenime vartojo kanapes („žolę“, marihuaną, hašišą) 3,2 proc. moksleivių (2020 m. – 5,1 proc.). Bent kartą per savo gyvenimą vartojusių kitus narkotikus nei kanapes – 2,5 proc. moksleivių (2020 m. – 3,9 proc.).

Nurodomas mažas procentas rajono moksleivių, kurie dėvi atšvaitus tamsiu paros metu – 18,5 proc. 77,5 proc. moksleivių nurodė, kad dėvi saugos diržą važiuodami automobiliu. Rajone dėvi šalną važiuodami dviračiu – 7,3 proc. moksleivių, rodiklis yra 0,64 karto mažesnis už bendrą Lietuvos rodiklį – 11,4 proc.

Nors patyčios šiuo metu yra labai aktuali tema, bet apklausos duomenimis Šakių rajono mokyklose ši problema yra realiai akivaizdi. Net 50,5 proc. moksleivių teigė, kad iš jų buvo tyčiojamasi paskutinių dviejų mėnesių bėgyje, ypač didelis procentas net 58,0 proc. penktokų, teigė kad patyrė patyčias. 38,6 proc. moksleivių teigė, kad per paskutinius du mėnesius patys tyčiojosi iš kitų. Patyčias per paskutines 30 dienų per socialinius tinklus patyrė 14,1 proc. rajono moksleivių, per paskutinius 12 mėn. 26,4 proc.

Vertinant saugumą artimoje aplinkoje – 95,1 proc. moksleivių nurodė, kad jie jaučiasi saugūs namų aplinkoje, 75,9 proc. jų jaučiasi saugūs mokyklos aplinkoje. 7,9 proc. rajono moksleivių teigė, kad per paskutinius du mėnesius juos mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai.